

V následujících staletích probíhaly na Jakobínce pouze menší opravy, opakovaně se například obnovovala její šindelová krytina, natíraná červenou barvou. Když v polovině 19. století přestavovali tehdejší majitelé z rodu Buquyů hrad v romantickém novogotickém stylu, vnímali Jakobínku jako symbol jeho starobylosti.

V zámeckém inventáři se uvádí, že „... takzvaná věž Jakobínka, vyzděna z kamenů a vápenné malty, stojí jako starobylá ozdoba obou rožmberských zámků v novém zámeckém parku...“. Buquyové měli také zájem, aby věž byla lépe přístupná, a proto v roce 1858 vybudovali v jejím přízemí nový vchod a uvnitř spirálovité schodiště umožňující výstup do horních pater. Původně se do věže vstupovalo vnějším dřevěným schodištěm k portálu v její střední části.

Josef Feistenberger Rožmberk and Vltava od východu. I. polovina 18. století. Státní hrad Nové Hrady Rožmberk and Vltava from the East, Josef Feistenberger, 1st half of the 18th century, Nové Hrady State Chateau

Hrad Rožmberk na obraze Dělení růží, nejstarší známé vyobrazení Jakobínky, polovina 16. století, Státní zámek Telč Rožmberk Castle in the painting entitled Division of the Roses, the oldest known depiction of the castle, mid-16th century, Telč State Chateau

In the following centuries, only minor repairs to Jakobínka took place, for example, its shingled roofing, painted red, was repeatedly renewed. When the then owners, the Buquy family, rebuilt the castle in the Romantic Neogothic style in the middle of the 19th century, they perceived Jakobínka as a symbol of its antiquity.

The castle inventory states that “... the so-called tower of Jakobínka, built of stone and lime mortar, stands as an ancient ornament of both Rožmberk castles in the new castle park”. The Buquys were also interested in making the tower more accessible, so, in 1858, they built a new entrance on its ground floor and a spiral staircase inside allowing access to the upper floors. Originally, the tower was entered via an external wooden staircase to the portal at its middle.

JAKOBÍNKA

HISTORIE / HISTORY

Věž Jakobínka v havarijním stavu, 1967, archiv NPU Jakobínka in a state of disrepair, 1967, NHI archive

Hrad Rožmberk založil pravděpodobně Vok I. z Rožmberka v době kolem poloviny 13. století. Později byl opakovaně rozšiřován a jeho podstatnou součástí a z daleka viditelnou dominantou se stala strážní a obranná věž, později nazývaná Jakobínka.

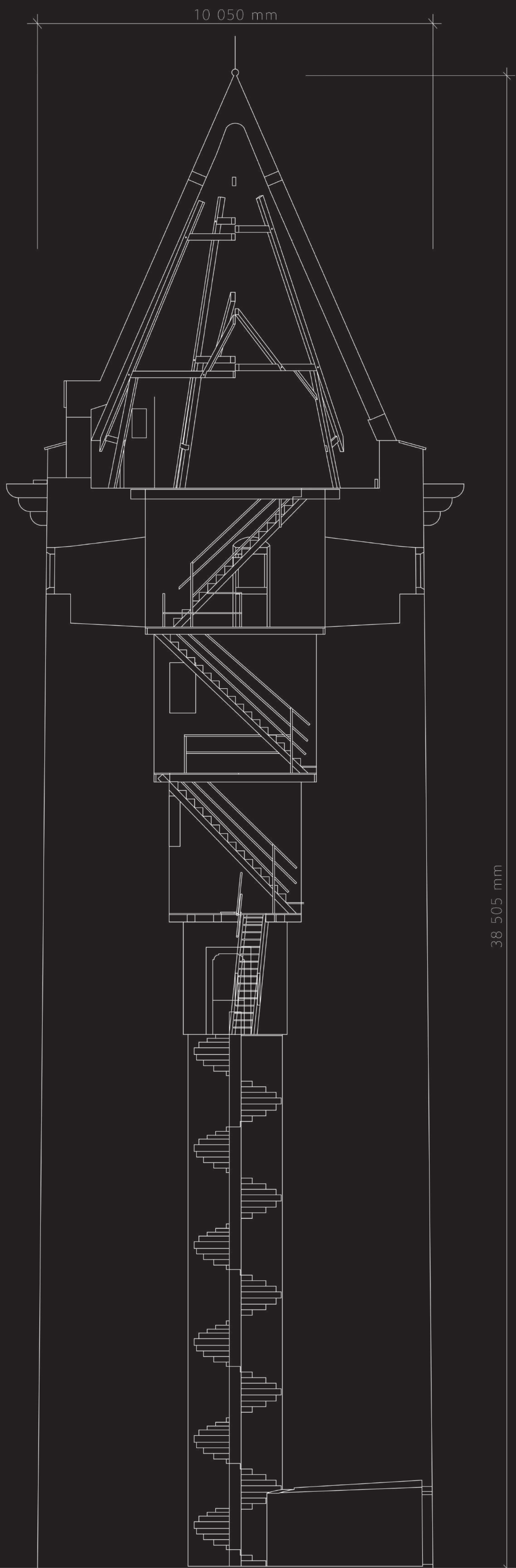
V roce 1412 se poprvé objevuje v písemných pramenech zmínka, že hradní areál se skládá ze dvou částí, tzv. Horního a Dolního hradu s vlastními správci (purkrabími), a z počátku 16. století pochází zpráva, že součástí posádky Horního hradu jsou dva ozbrojenci na věži, již je patrně míněna Jakobínka.

Dne 9. dubna 1522 vypukl v Rožmberku rozsáhlý požár, při němž podle rožmberské kroniky „shořel také horní zámek s okrouhlou věží...“. Kamenné zdivo věže ale požáru určitě odolalo a shořet mohly pouze její dřevěné podlahy, schodiště, střecha i ochoz. Oprava následovala patrně velmi rychle, neboť dřevěná konstrukce podírající nově vybudovanou cihlovou klenbu i nosné trámy mezi jednotlivými patry věže pocházejí podle dendrochronologické datace ze stromů poražených v roce 1523.

Rožmberk Castle was probably founded by Vok the 1st of Rosenberg around the middle of the 13th century. Later, repeated extensions to the castle were made, the watchtower and defensive tower later known as Jakobínka, an essential part of the complex, and a landmark visible from afar, being one of them.

In 1412, it was first mentioned in written sources that the castle complex consisted of two parts - the so-called Upper and Lower Castles - with their own administrators (burgresses), and at the beginning of the 16th century it was reported that the Upper Castle garrison included two armed guards on “the tower”, probably a reference to Jakobínka.

On 9th April 1522, a large fire broke out at Rožmberk, during which, according to the Rožmberk chronicle, “the upper castle with its round tower also burned down...”. The stone masonry of the tower certainly resisted the fire and only its wooden floors, stairs, roof, and gallery could have burnt. Repairs probably followed very quickly, as the wooden structure supporting the newly built brick vault and the supporting beams between the individual floors of the tower came, according to dendrochronological dating, from trees felled in 1523.

Řez věží ve stavu před rekonstrukcí, 2012, architektonický atelier Masák & Partner, s. r. o. A section of the tower in the condition before reconstruction, Masák & Partner architectural studio

V druhé polovině 20. století se stav věže rychle zhoršoval a na počátku 21. století byla evidována v seznamu nejohroženějších památek. V roce 2012 ji do svého vlastnictví získal Národní památkový ústav, který věž Jakobínku v letech 2013–2020 kompletně restauroval a zpřístupnil veřejnosti.

Provizorní zajištění vrcholu věže sítě proti odpadávání zvětralých kusů zdivné helmic, 2012, archiv NPU Temporary securing of the top of the tower with netting against the falling out of weathered pieces of the masonry roof, 2012, NHI archive

Interiér věže pod cihlovou helmicí, stav před restaurováním, 2012, archiv NPU The interior of the tower under the brick roof, condition before restoration, 2012, NHI archive

In the second half of the 20th century, the condition of the tower deteriorated rapidly and at the beginning of the 21st century it was placed on the list of most endangered monuments. In 2012, it was acquired by the National Heritage Institute, which completely restored Jakobínka in 2013–2020 and made it accessible to the public.

Rudolf Alt, zahrada Horního hradu s věží Jakobínkou, 1838, archiv NPU Garden of the Upper Castle with the Tower of Jakobínka, Rudolf Alt, 1838, NHI archive

Pohled na rožmberské dvojhradí s věží Jakobínkou před restaurováním, 2005, archiv NPU A view of Rožmberk showing Jakobínka before restoration, 2005, NHI archive

Více informací naleznete zde More information can be found here

Jeřáb vyráběli tři tesaři. Dřevo, převážně smrk, pocházelo z místních lesů, pouze vybrané součásti se připravovaly z dubu. Konstrukce byla vyrobená ručně bez elektrického nářadí, vytesána pomocí sekyr různého typu. Ke konzervaci dřeviny se používal tvaroh, k mazání mimo jiné sádlo. Kovář připravil spojovací materiál některých prvků v podobě kramlí a skob. Jeřáb vážil cca 4 tuny, bezpečně zvednul břemeno do 500 kg, a to za pomoci chůze člověka již od hmotnosti 70 kg. Během dvou stavebních sezon přepravil přibližně 25 t materiálu.

Osazování kamenných konzol na ochozu věže s pomocí rotačního jeřábu, 2019, foto L. Pouzar
Installation of the stone consoles on the gallery of the tower with the help of the rotating crane, 2019, photo L. Pouzar

Zaloučení dřevěných kůlů ke zpevnění základů lešení pomocí repliky historického pilotážního stroje, 2015, archiv NPU
Hammering of the wooden scaffolding anchors using a replica of an historic piloting device, 2015, NHI archive

Vměřování základů lešení s užitím historického nivelačního přístroje na principu zavěšené krokyce, 2015, archiv NPU
Measurement of the scaffolding foundations with the use of an archipendulum, a historical levelling device based on the principle of a suspended bar, 2015, NHI archive

The crane was manufactured by three carpenters. The wood came from local forests, being mostly spruce with only selected parts made of oak. The structure was made by hand without power tools, being worked with axes of various types. Cheese curd was used to preserve the wood, and land, among other things, for lubrication. A blacksmith prepared the connecting material of some elements in the form of staples and pins. The crane weighed about four tonnes, safely lifting loads of up to 500 kg, by a person of at least 70 kg walking on a treadmill. During the two construction seasons the crane lifted approximately 25 tonnes of material.

JAKOBÍNKA

RESTAUROVÁNÍ / RESTORATION

2013 – 2020

Jakobínka se spirálovitým lešením a jeřábem, 2019, foto L. Pouzar
Jakobinka with the spiral scaffolding and crane, 2019, photo L. Pouzar

Projekt restaurování středověké věže Jakobínky byl koncipován jako stavebně-historický experiment s cílem zachránit ohroženou památku a současně prozkoumat a prakticky ověřit historické stavební postupy a technologie.

Zahájení projektu předcházely podrobný stavebně–historický průzkum. Práce začaly ručním kácením a opracováním stromů z místního lesa. Následovala stavba dřevěného větvenového lešení, odvozeného z kreseb ve středověkých rukopisech. Oprava věže probíhala pomocí funkční repliky historického jeřábu, inspirovaného zejména skicami Leonarda da Vinciho. V roce 1472 pracoval Leonardo jako mladý učen v dílně Andrey Verrocchia, který měl za úkol odlít a osadit na vrchol chrámu Santa Maria del Fiore ve Florencii dvoutunovou zlatenou makovicí. K jejímu zdvžení a osazení se používal rotační jeřáb, který si tehdy devatenáctiletý Leonardo naskicoval do svého zápisníku. Stejný jeřáb si o několik let později zakreslil i jiný florentský umělec Bonaccorso Ghiberti. Tento typ rotačního jeřábu se pro opravu Jakobínky hodil téměř ideálně, protože průměr kruhového půdorysu florentské lucerny je téměř shodný s průměrem rožmberské Jakobínky (10 m) a obě dvě stavby jsou zakončené kuželovitou helmicí. Kromě architektonické podobnosti obou staveb bylo použití tohoto typu jeřábu v Rožmberku odůvodněno i historicky, protože je pravděpodobné, že v době kolem roku 1500 se podobné stavební stroje užívaly i jinde ve střední Evropě. Po požáru v roce 1522, když bylo potřeba opravit poškozenou Jakobínku, mohl být používán obdobný typ rotačního jeřábu.

The project of restoring the medieval tower of Jakobínka was conceived as a living history experiment with the aim of saving an endangered monument and at the same time exploring and verifying historical building procedures and technologies in practice.

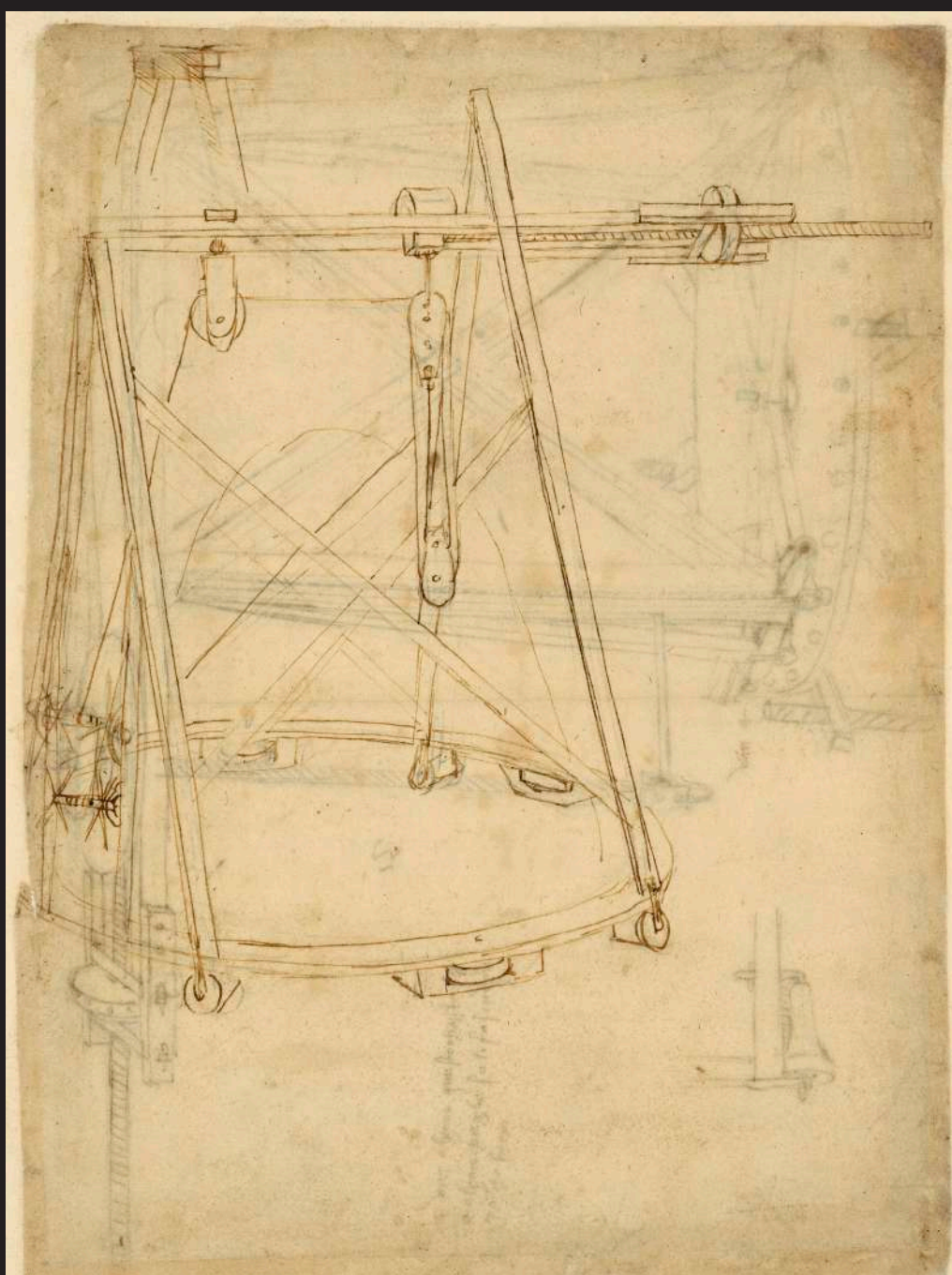
The building project was preceded by a detailed architectural and historical survey. The work began with the manual felling and trimming of trees from the local forest. This was followed by the construction of wooden scaffolding based on drawings in medieval manuscripts. The tower was repaired using a functional replica of a historical crane, inspired mainly by sketches by Leonardo da Vinci. In 1472, Leonardo worked as a young apprentice in the workshop of Andrea del Verrocchio, whose task was to cast and install a two-tonne gilded orb on top of the Cathedral of Santa Maria del Fiore in Florence. The raising and installation of the orb was done by use of a rotating crane, which the then nineteen-year-old Leonardo sketched in his notebook. The same crane was drawn a few years later by another Florentine artist, Bonaccorso Ghiberti. This type of rotating crane was almost ideal for repairing Jakobínka, because the diameter of the tower at Rožmberk is almost identical to that of the circular floor plan of the lantern on the cathedral dome in Florence (10 m), and both structures are topped by a conical roof. In addition to the architectural similarity of the two buildings, the use of this type of crane at Rožmberk was also historically justified, because it is likely that around the year 1500 similar construction machines were used elsewhere in Central Europe and when it was necessary to repair damage to Jakobínka after a fire in 1522 a similar type of rotating crane may well have been used.

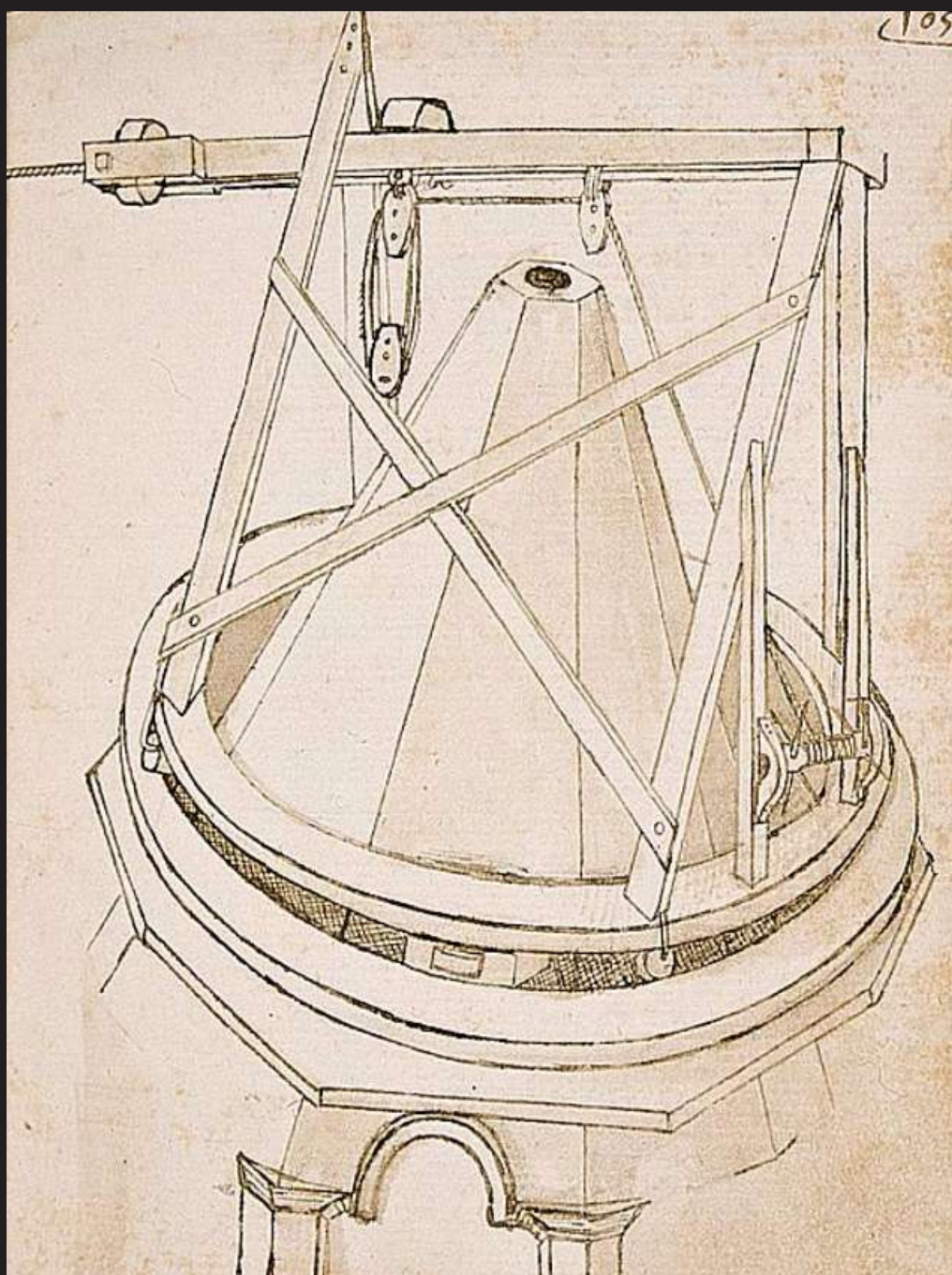
Pohled na rotační jeřáb na vrcholu věže Jakobínky, 2019, archiv NPU
A view of the rotating crane on the top of Jakobínka, 2019, NHI archive

Dva příklady lešení a stavebních strojů ze středověkých iluminovaných rukopisů 14.–15. století, archiv NPU
Two examples of scaffolding and construction machines from medieval illuminated manuscripts of the 14th–15th centuries, NHI archive

Kresby rotačního jeřábu, s jehož pomocí byla v roce 1472 osazována zlatená makovice na lucerně chrámu Santa Maria del Fiore ve Florencii. Autorem první skici z tzv. Kodexu Atlanticus je Leonardo da Vinci (1452–1519). Druhá kresba z náčrtů knihy Zlatožlone je dílem jiného italského umělce Bonaccorsa Ghibertiho (1451–1516), archiv NPU
Drawings of the rotating crane, with the help of which the gilded orb was installed on the lantern of the Cathedral of Santa Maria del Fiore in Florence in 1472. The author of the first sketch from the so-called Codex Atlanticus was Leonardo da Vinci (1452–1519), the second drawing from a sketchbook – is the work of another Italian artist, Bonaccorso Ghiberti (1451–1516), NHI archive

Kopie a lucerna katedrály Santa Maria del Fiore ve Florencii podle projektu Filippa Brunelleschiho, archiv NPU
The dome and lantern of the Cathedral of Santa Maria del Fiore in Florence built according to the design of Filippo Brunelleschi, NHI archive

Investor / Investors

Autoři koncepce / Concept authors

Návrh a projekt jeřábu a lešení / Design and project management of crane and scaffolding

Výpočetní model pro ověření dimenzí / Computational model for dimension verification

Projektová dokumentace / Project documentation

Generální zhotovitel / General contractor

Stavební dozor NPÚ / NHI construction supervision

TDS, bezpečnost práce / TDS, work safety:

Památkový dohled / Monument supervision:

Od počátku sloužil projekt také jako mimořádně působivý nástroj a pomůcka tzv. živé historie. Na stavbě pracovali domácí i zahraniční tesařští učni, probíhaly exkurze odborníků, komentované prohlídky pro veřejnost a naučné programy pro děti. V létě 2019 posloužila Jakobínka s dřevěným lešením a historickým jeřábem jako mimořádně atraktivní kulisa pro natáčení filmu o proslulém rožmberském regentovi Jakubu Krčínovi z Jelčan. Představovala krumlovskou zámeckou věž během její renesanční přestavby.

From the beginning, the project also served as an extremely impressive tool and aid in so-called living history. Czech and foreign carpentry apprentices worked on the construction site, and excursions of experts, guided tours for the public, and educational programmes for children took place there. In the summer of 2019, Jakobínka, along with the wooden scaffolding and historical crane, served as an extremely attractive setting for the shooting of a film about the famous regent of Rožmberk, Jakub Krčín of Jelčany. It represented the tower of Český Krumlov Castle during its Renaissance reconstruction.

Autři konceptu projektu Petr Pavelec a Petr Růžička kácení dne 24. září 2013 symbolický první strom pro stavbu lešení v rožmberském lese, archiv NPU
The authors of the project concept, Petr Pavelec and Petr Růžička, in the forest at Rožmberk cutting down the symbolic first tree for the construction of the scaffolding, 24th September 2013, NHI archive

Ministerstvo kultury ČR, Národní památkový ústav, společnost E.ON / Ministry of Culture of the Czech Republic, National Heritage Institute, the E.ON energy company
Mgr. Petr Pavelec, Ph.D., Petr Růžička / Mgr. Petr Pavelec, Ph.D., Petr Růžička
Petr Růžička, Ing. Vít Mlázovský, Ing. Filip Chmel / Petr Růžička, Ing. Vít Mlázovský, Ing. Filip Chmel

doc. Ing. Petr Fajman, CSc. / doc. Ing. Petr Fajman, CSc.

Masák & Partner s. r. o. / Masák & Partner architectural studio

ARCHATT PAMÁTKY spol. s r. o. / ARCHATT PAMÁTKY construction company

Ing. David Říha / Ing. David Říha

Ing. Petr Novák / Ing. Petr Novák

Ing. arch. Radek Liška / Ing. arch. Radek Liška

Více informací naleznete zde
More information can be found here

